

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 314.74

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В ШВЕЦІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Зіненко М.О., Сипко Б.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Європа ХХІ століття зіткнулась з новим викликом на своєму історичному шляху – інтеграцією в суспільство мігрантів, які стали характерним явищем для післявоєнного західного світу. Для більшості держав процес інтеграції іммігрантів був схожим, тож заходи в цій сфері країн-учасниць Північної Ради яскраво вирізнялися на загальному фоні. Серед них найбільших досягнень у міграційній політиці досягла Швеція. Нами було проаналізовано етапи розвитку шведської моделі мультикультуралізму. Розглянуто основні причини, які спонукали іноземців до імміграції, а також формування правового поля для інтеграції ново-прибулих.

Ключові слова: мультикультуралізм, трудовий іммігрант, біженець, діаспора, Швеція.

Постановка проблеми. У 2015 р. міграційна криза охопила ряд європейських країн. Утім єдина країна, яка теж стала заручницею ситуації, дивувала усіх своєю позицією відкритих дверей. Швеція прийняла рекордну кількість за своїми масштабами біженців і продовжує донині надавати їм найвищий рівень соціального захисту. Яким чином звичайна європейська країна повністю втілила концепцію Пера Альбіна Хаансона “Дім для народу” і стала “Державою загального доброту”, як для своїх громадян, так і для іноземців? На сьогодні, кожен шостий в Швеції є вихідцем із іншої держави, представником культури, відмінної від скандинавської. Чому політика багатонаціональної нації є унікальною серед європейських країн і більше нагадує північноамериканську модель “melting pot”, ніж європейський мультикультуралізм, де титульна нація країни-реципієнта має перевагу над іммігрантами, ми спробуємо дослідити.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема досліджена зарубіжними дослідниками, серед вітчизняних вчених шведська міграційна політика розглядається в контексті загальноєвропейського дискурсу без детального аналізу. Питаннями пов'язаними із періодизацією міграційної політики в Швеції займається чимало науковців. Серед них директор Центру досліджень міжнародної міграції Чарльз Вестін та спеціалісти у галузі міграційних процесів Шведського Інституту. Для аналізу кількісних потоків мігрантів було використано статистичні дані, аналітичні звіти і незалежні дослідження Статистичної служби Швеції. Для більш детального дослідження угод, програм, сучасних економічних даних були використані сайти аналітичних центрів Світового банку, Eurofound, Шведської служби зайнятості; Висвітленням найбільших діаспор Швеції займалися Дорота Любінська, Олаві Койвукангас, С'ю Саффл, Асадулах Нагді. Для розгляду побутових аспектів були використані статті “DeutscheWelle”, “TheJerusalemPost”. Ставлення державної Лютеранської церкви до мігрантів є висвітлено на офіційному сайті церкви.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми: розглянуто початок формування двох найбільших діаспор в Швеції внаслідок війн на Близькому Сході та оцінено ставлення церкви до іммігрантів.

Мета статті. Дослідити вплив міграційних потоків на формування мультикультурного суспільства в Швеції.

Причини та періодизація імміграційних потоків до Швеції

Хід імміграційних процесів напряму залежить від соціально-економічного розвитку та політичних програм уряду країни-реципієнта. Серед причин еміграції можна виділити основні: економічні та політичні. Країна, де існує високий рівень безробіття, економічний тиск у вигляді високих податків, кризові явища, неможливість вести нормально бізнес сприяють тому, що певна частина населення думає про можливість тимчасово іммігрувати з метою заробітку або ж знайти постійну роботу із можливістю залишитись на новому місці. До політичних причин можна віднести анексію території проживання, війни та локальні військові операції, дискримінацію за расовими, релігійними, національними, гендерними та політичними ознаками. Швеція як країна-реципієнт зіштовхнулася з двома категоріями мігрантів.

Дослідженням періодизації міграційних потоків, загальної кількості новоприбулих і причин переїзду займається велика кількість зарубіжних науковців, політиків, журналістів тощо. Це пов'язано з тим, що статистичні дані ведуться дуже давно, зокрема Шведська служба статистичних досліджень (SBC) заснована 1858 р., а також тема соціальної рівності є популярною в соціальній Швеції.

Одним із дослідників причин і періодизації імміграційних потоків є Чарльз Вестін, директор Центру досліджень міжнародної міграції та етнічних відносин (CEIFO). Він подає такі етапи імміграції.

- 1) Біженці з сусідніх країн (1938–1948);
- 2) Трудова міграція з Фінляндії та Південної Європи (1949–1971);

3) Возз'єднання з сім'єю та притік робітників з країн, що мають перехідну економіку (1972–1989);

4) Мігранти, які шукають притулку з Південно-Східної та Східної Європи та громадяни ЄС, які мають вільно пересуватися у межах Європейського Союзу (1990 – до сьогодні) [1];

Оскільки стаття Ч. Вестіна була написана в 2006 р., то важливо її доповнити інформацією із більш сучасних джерел, зокрема новими дослідженнями Шведської служби статистичних досліджень, а також інформацією із сайту урядової організації (Sweden Institute), метою якої є поширення закордоном знань про суспільне і культурне життя в Швеції. Вони дають свою періодизацію:

- 1) Післявоєнна імміграція (1940–1979);
- 2) Притік біженців (1980–1999);
- 3) Іракська війна і внутрішньо європейська міграція (2000–2012);
- 4) Проблеми інтеграції (2013–2014);
- 5) Новий виклик біженцями (2015–2017) [2].

На загал дві подані періодизації відрізняються одна від одної за часовими проміжками, проте вони мають однакову структуру та можуть накладатися одна на одну для дослідження.

Аналізуючи статистичні дані, виникає питання, коли саме почалась активна імміграція, оскільки у передмові дослідники описують причини і роки активної еміграції зі Швеції. Завдяки статистичним даним можна простежити «рік змін», коли імміграція почала переважати еміграцію. Час від часу були роки, коли міграційне сальдо було на користь імміграції, проте традиційно до 1930 р. еміграція була переважаючим явищем.

На нашу думку, прихід до влади соціал-демократів і активні соціальні, економічні реформи початку 1930-х р. сприяли змінам на міграційних терезах. В свою чергу, Ч. Вестін починає свій перший етап, саме із 1938 р. Дослідник вважає, що тоді Швеція із країни емігрантів перетворилася на країну іммігрантів. Дослідження науковців із Шведського Інституту також ведуть свою періодизацію спираючись на ті ж хронологічні межі. У своїх висновках автори наголошують, що мігрували тоді до Швеції радше через політичні причини, а не економічні.

На той момент, Швеція була оазисом для народів, зокрема для скандинавських, балтійських і євреїв, які постраждали від прямої військової інтервенції та етнічних чисток зі сторони Третього рейху та СРСР. Цікавим є той факт, що на початках шведські євреї відмовлялися у притулку євреям, щоб не розсваритися із нацистською Німеччиною. Утім, з початком Зимової війни (1939–1940) між Фінляндією та Росією, Швеція запропонувала допомогу в евакуації дітей. На перший запит уряд Фінляндії відмовився і погодився брати допомогу тільки зброєю і грошима, згодом зголосився на евакуацію і Швеція прийняла 9 000 дітей і 3 000 матерів та людей похилого віку. Загалом шведською стороною було прийнято близько 80 000 дітей [3]. Багато хто з дітей не повернувся через сирітство. За підрахунками (SBC), у 1938–1948 рр. до країни офіційно іммігрувало 67,740 осіб [4].

Із початком бойових дій країни-сусіди Швеції почали одна за однією підпадати під окупацію, тож певна частина населення намагалась

проникнути до Швеції. Об'єктивно зважаючи на ситуацію, яка на той момент відбувалась в Європі, мігрантів треба відносити до категорії тимчасові, оскільки в закріпитися на новому місці було набагато важче, ніж тепер. Відомо, що після завершення Другої світової війни вихідці зі скандинавських країн, а також німці повернулись до своїх країн. Балтійці та фіни надали перевагу залишитися у Швеції, адже економічно слабка Фінляндія та окуповані Естонія та Латвія не виглядали так привабливо.

Період трудової міграції дослідники зі Шведського інституту не виділяють в окремий етап, а роблять його логічним продовженням наслідків Другої світової війни. Утім, Ч. Вестін диференціює два етапи через ставлення уряду до мігрантів. Оскільки, в першому етапі не було організованої політики щодо біженців, вони мали інтегруватися самостійно. Швеція потребувала робочих рук і мігранти не створювали серйозних соціальних проблем, адже мали подібний до шведів менталітет. Характерним для другого етапу було відмінне ставлення до трудових мігрантів з інших західноєвропейських держав. Для повоєнної відбудови вони підписували «Міжнародні угоди по залученню іноземних робітників», такі угоди надавали тимчасову роботу працівникам з інших менш розвинутих країн у економічному плані. В свою чергу, уряд Швеції проводив політику постійної імміграції, яка розглядала трудових мігрантів у якості майбутніх громадян.

Верхня межа теж має різницю, Шведський інститут об'єднує трудову міграцію разом зі стадією об'єднання сімей, натомість відділяє біженців 80-90-х р. через політичні причини у наступний етап імміграції. Вестін більш детально розглядає трудову міграцію, а тому поділив найбільший притік робочої сили і його спад, об'єднавши останнє з біженцями, обумовлюючи це взаємозаміною. Як вже зазначалося, населення країн, економіка яких постраждала під час II Світової війни, шукала можливості заробити. Оскільки в Швеції розпочався експортний бум, вона гостро потребувала робочої сили. Ті, хто не поїхав за договорами до інших держав, мали можливість поїхати до Швеції, традиційно це були фіни, а також вихідці із Південної Європи. Варто зазначити, що деякі шведські компанії укладали договори з державами по залученню робітників. Регулювали такі договори уряд у співпраці зі Шведською конфедерацією профспілок, яка приймала остаточні рішення.

Революційним кроком для Швеції було створення у 1954 р. спільного ринку праці разом із Данією, Фінляндією, Ісландією та Норвегією. Громадяни цих країн могли вільно пересуватися і працевлаштовуватися у будь-якій із цих країн. Найбільший економічний розвиток з континентальних країн мала Швеція, та незважаючи на загальну відсталість Данії і Норвегії, в основному їхали на роботу фіни [5, с. 7–8]. Найбільший пік трудової міграції із Фінляндії спостерігався 1970 р., коли понад 41 000 фінів поїхали до Швеції. На думку, Олаві Койвукангаса, директора Інституту міграції Фінляндії, причини фінської імміграції крилися у тому, що Фінляндія швидко переходила від сільського господарства до оброб-

ної промисловості, що скоротило кількість робочих місць, наслідки “дитячого буму” в 1945–1949, а також девальвація фінської марки в 1967 р. За підрахунками науковців, до Швеції іммігрували 550 000 фінів у період трудової міграції. Уже з 1980-х р. половина повернулася назад на Батьківщину, ще певна частина поїхали до третіх країн [6, с. 6–7]. Передусім, це пов’язано з тим, що економіка і соціальний захист робітників піднявся на якісно новий рівень, а також частково моральний гноблення і ставлення деяких шведів до фінів, як робітників. Ч. Вестін нараховує, що шведські компанії запросили коло 60 000 трудових мігрантів з Югославії та 20 000 з Греції. Така велика кількість мігрантів послужили однією із причин до початку реалізації програми будівництва житла “Miljonprogrammet”.

З 1960-х р. популярності набирає третій вид трудової імміграції – самостійницький. Часто це була нелегальна праця, а тому важко піддавалась обліку. Наприкінці 1960-х р. західноєвропейські країни почали розривати договори із країнами-постачальними, щоб пригальмувати швидкий темп імміграції, а особливо трудової. Оскільки Швеція розглядала трудових мігрантів, як потенційних громадян, то велись дискусії навколо вирівнювання фінансової спроможності цих громадян, наділення їх певними правами, а також надання можливості користуватись грошовою допомогою по безробіттю.

Для регуляції всіх міграційних потоків 1 липня 1969 р. було створено Шведську міграційну Раду, їй також передавали дотичні повноваження інших органів. Починаючи із 1970 р. Рада вводила нові вимоги для іммігрантів. Тепер ті, хто хотів приїхати на роботу, мали підтвердити свій запит на робоче місце і наявність житла. Наступним кроком був аналіз ринку праці і тільки, якщо Швеція потребувала іноземного робітника, і не існувало варіанту отримання цього місця безробітним шведським громадянином, іноземець отримував згоду [7].

Актуальними ці вимоги були не довго, адже із початком нафтової кризи і зростанням безробіття, Швеція повністю припинила в 1972 р. трудову міграцію, крім країн нордичного спільного ринку. Впродовж 1972–1973 р., коли еміграція переважала імміграцію. Так, у перший рік заборони в’їхало майже 29 000, а виїхало з країни за офіційними даними понад 41 000. У 1975 р. Риксдаг прийняв законопроект “1975/76:26”, який йшов під лозунгом “Jämlikhet, valfrihetsochsamverkan” (рівність, свобода вибору і партнерство), який заклав основи мультикультурного суспільства, адже за цим законом усі жителі Швеції урівнювались в правах із громадянами. Трактувати цей лозунг можна наступним чином. Рівність – це рівні права і обов’язки іммігрантів і громадян Швеції. Свобода вибору – питання повної інтеграції або збереження власної ідентичності. Партнерство – співпраця між іммігрантами і корінними мешканцями для поглиблення культурних та інших видів зв’язків. Батьком закону “1975/76:26” можна вважати Девіда Шварца, шведського публіциста єврейського походження, який розпочав дискусію в суспільстві про права іммігрантів. 1964 р. він опублікував статтю в “Dagens Nyheter” про проблеми іноземців, які

живуть у Швеції [8]. Це викликало дебати, які переросли в “Invandrarutredningen” (урядове розслідування) 1968 р. Рішення цього розслідування лягли в основу законопроект про керівні принципи політики іммігрантів та меншин, яке уряд в 1975 р. прийняв одностайно [9]. Фактично цей законопроект змінив сутність цілей інтеграції, які панували на той час в західноєвропейських країнах, для яких процес інтегрування – приховувана культурна і мовна асиміляція. Для Швеції інтеграція – взаємний процес, за якого обидві сторони будуть збагачуватись як шведською, так і новою культурою.

Уряд Швеції долучився до країн, які підписали Конвенцію ООН 1951 р. про статус біженців і Протокол 1967 р. За цими домовленостями біженцям із Радянського Союзу і країн-членів Варшавського договору було надано постійне місце проживання, з них велику групу становили угорці і чехи, які переїхали через захоплення радянськими військами столиць 1956 і 1968 р. відповідно. За розміщення політичних біженців відповідала Національна рада праці, яка надавала статус біженця і урівнювала їх разом із трудовими мігрантами. Утім, Швеція у більшості випадках не надавала статусу біженця згідно з Конвенцією, а приймала переселення через “моральні міркування”. Таким чином, уряду можна було змінювати інтерпретацію “моральних міркувань”.

У 1970-х активізувались репресивні режими, які влаштовували утиски населення, так у Швеції з’явилися перші неєвропейські біженці. У 1972 р. Іді Амін розпочав політичний геноцид проти угандійських азіатів. В результаті частина з них втекли до європейських країн, зокрема до Швеції. Починаючи з 1973 р. хвилі біженців із Чилі переселялись до Швеції. Це було пов’язано з авторитарним правлінням Августо Піночета. Впродовж 17 років країна прийняла близько 18 000 чилійських біженців. Частина з них після 1990 р. повернулася додому. На сьогоднішній день, Швеція є третьою країною світу за розміром чилійської діаспори. Ті ж причини послужили причиною для політичної міграції ще близько 6 000 біженців з Латинських країн. Для частини громадян Швеції місцем народження є Близький Схід. Країна прийняла у себе групу курдів і православних сирійців. У 1980–1988 рр. тривала кровопролитна Ірано-іракська війна, в ході якої мігрувало 7 000 іракців і 27 000 іранців. Після інтервенції антиіракської коаліції в 2003 р., ще одна хвиля мігрантів опинилась в Швеції. Іракська діаспора є другою за численністю після фінської. За підрахунками SBC, в 2015 р. в Швеції проживало 131 888 чоловік [10].

На думку як і Вестіна, так і фахівців зі Шведського Інституту, заключною групою всіх етапів, які можна віднести до групи повоєнної міграція була програма возз’єднання із сім’єю. Так до біженців протягом наступних р. переселялися члени їхніх сімей. Лише в 1997 р. були прийняті обмеження для бажаючих переселитися таким варіантом. Зменшення вікового цензу для підлітків до 18 р., які могли переселитися до родичів, а люди похилого віку позбавлялися можливості брати участь у програмі [7]. Разом із економічною депресією Швецією потряс ряд інших подій в 1990-х роках, які призвели до ще однієї

великої хвилі біженців та іммігрантів. Оскільки Швеція не могла тепер так активно приймати усі категорії біженців, то вона почала прискіпливо розглядати справи і скасовувала концепт «гуманітарних міркувань», а всі запити надіслані після грудня 1989 р. розглядатимуться виключно за положеннями Женевської конвенції.

Під час балканських війн шведи брали участь у евакуації косовських албанців, а також прийняли близько 100 000 вихідців із Югославії, найбільше боснійців. З біженцями з цього регіону були проблеми із ідентифікацією у зв'язку з тим, що у більшості не було документів, які підтверджували особистість [7]. Це затримувало процес видачі посвідки на постійне проживання. В результаті після завершення війни частина була депортована, а інша залишилась у Швеції в якості нелегальних мігрантів.

В 2001 р. Швеція приєдналась до Шенгенської угоди, тож це визначило усю наступну міграційну політику. Якщо коротко характеризувати перше десятиліття міленіуму, то можна зазначити, що воно увібрало в себе всі попередні види і причини переселення. Відкриті кордони ЄС сприяли робочій імміграції, військові конфлікти сприяли появі біженців. Проте, широко почались використовуватись нові види імміграції, такі як навчання (в 2014 р. одна п'ята всіх запитів на отримання студентської візи була від китайських студентів, не враховуючи студентів, які навчаються в межах ЄС), любов (таких людей часто називають «love refugees»). Із власних спостережень: часто в Скандинавських країнах можна зустріти родину, де один із подружжя є скандинавом, а інший представником іншої раси). Прес-секретар Міграційної служби Швеції Фрідріх Бенгтсон висловився, що Швеція є ключовою країною-реципієнтом в Європі. Останній сплеск іммігрантів стався почався в 2014 р. до сьогодні. В 2014 р. було отримано 80 000 заяв від сирійців та апатридів із проханням надати притулок. Таким чином кожен п'ятий іммігрант був сирійцем, а вже наступного року кожен четвертий. На сьогодні, вони створили третю за чисельністю діаспору в Швеції. За кількістю прийнятих біженців Швеція поступається лише Німеччині, проте якщо врахувати співвідношення місцевого населення і новоприбулого, то Швеція в рази випереджає інші європейські країни.

Цікавим є той факт, що в із початком російсько-української війни українців в рази збільшилось в Швеції. Так, в 2013 р. 173 громадянина України отримали посвідку на постійне проживання, а вже в 2014 р. їх кількість виросла вдсятеро і становила 1 332 особи. В загальному рейтингу українці посідають ІХ місце [11].

В 2015 р. Міграційна служба отримала вже 110 000 запитів, 60% з яких отримали підтвердження. Наплив біженців примусив ввести обмеження на прохід через шведський кордон. А відмова деяких країн виконувати свої зобов'язання по прийому біженців підштовхнув Швеції до суттєвого обмеження для отримання виду на проживання і приїжджати за програмою «возз'єднання сімей». За статистичними даними населення Швеції складало в 2013 р. понад 9 555 893, то лише за чотири роки вони перетнули позначку в 10 мільйонів осіб [12; 1; 2].

Формування найбільших діаспор і побутова інтеграція іммігрантів

Найчисельнішою діаспорою, яка закріпила за собою цей статус в період післявоєнної імміграції і утримує його до сьогодні є фінська. Вони створили Федерацію фінських асоціацій в 1957 р., вже в 1987 р. до Федерації входили 168 локальних спільнот які налічували 46 000 учасників [6, с. 6]. За підрахунками SBCsv 2015 р. в Швеції проживає 156 045 фінських іммігрантів або 1,58% населення Швеції. До такої найбільшої діаспори були різне ставлення з боку місцевого населення, зазвичай негативне. Часто використовували вислови «en finne igen» (ще одне фіння) або «finnjävel» (фінська наволоч). Фінів вважали ненадійними і поганими працівниками. Для шведів прийнятними були норвежці та англомовні люди, вони вважали їх рівними [13].

Наступними за кількістю представників є іракська і сирійська діаспора. За офіційними даними 138 888 (вихідців з Іраку) і 98 216 (вихідців із Сирії) проживають в Швеції станом на 2015 рік [10]. Швеція прийняла найбільшу кількість біженців серед європейських країн із цих регіонів. У гендерному співвідношенні чоловіків іракців у Швеції є більше за жінок. Це пов'язано із більшою незалежністю і освітою чоловіків іммігрантів (42,1% мають вищу освіту). Іракці мають зайняти другу позицію серед мігрантів за кількістю розлучень. Близько 70% шведських іракців не одружені. Це пов'язано із потребою до самореалізації і відсутністю стану осілості. Концентровані як і більшість іммігрантів у великих містах. Найбільше представлені іракці в Стокгольмі, Гутенбергу і Мальме [14, с. 199–200]. Багато іракців реалізували себе в Швеції, серед них є відомі постаті в скандинавському медіа просторі. Абір Аль-Сахлані політик, член шведського парламенту (2010–2014), яка народилась в Іраку, проте з батьками емігрувала до Швеції. Мохамед Саїд відомий шведський актор іракського походження та багато інших.

Сирійська діаспора почала формуватися порівняно нещодавно, тож процес взаємного проникнення ще триває. Тема є новою і тільки починає досліджуватись, проте на основі ряду публікацій в ЗМІ, а також дописів у соціальних мережах, можна дійти висновку, що основним об'єктом дослідження є питання процесу переїзду із зони конфлікту в обрану державу, вкорінення та процес соціалізації. Інтернет переповнений сотнями історій про так звані «smuggling». Слово перекладається із сирійського діалекту арабської «контрабанда», яким позначають слово нелегальна міграція. Тисячі сирійців продають все, що можливо продати для того аби через трейдерів перетнути бажаний кордон із ЄС [15]. Для когось спроба втечі є вдалою, утім деякі трейдери є шахраями і крадуть заощадження біженців. Сирійці в основному займають торговельний сектор. Із підручних матеріалів вони майструють крам для збуту традиційних продуктів харчування, часто орієнтованих на вихідців із арабського світу. Заселяють великі міста і живуть за можливістю компактно для торгівлі, моральної підтримки і т.д. [16].

П'ятірку найбільших діаспор Швеції закривають польські іммігранти. За підрахунками поляків

в Швеції станом на 2015 рік проживає 58 517 осіб. Дослідниця Дорота Любінська виділяє 6 етапів польської імміграції до Швеції. Особливістю вихідців з Польщі, що частина з них представлена не етнічними поляками, а євреями та циганами. Основними причинами імміграція були трудові, економічні та освітні. Остання причина не є однозначною, оскільки більшість після завершення повертаються, також до цієї групи відносяться мігранти, які їдуть не через безробіття, а можливість професійного зросту [17, с. 74–84].

Важливою складовою інтеграції є вивчення мови країни-реципієнта. Уряд в 1965р. почав фінансувати експериментальний проект зі створення навчальних груп. Курси проводили вечірні заняття, раз чи два на тиждень. Загальної програми навчання не було, а тому це було не у вимушеній атмосфері. За два роки спробували розширити курси на всіх регіони і знайти нові методи викладання. Так новим інструментом стало радіо (Sveriges Radio), де вівся цикл програм для вивчення мови. В 1971 р. створили першу програму SFI(шведська для іммігрантів). Ця програма згодом стала узагальнюючою назвою для державних курсів мови. Цей курс є безкоштовним для більшості категорій іммігрантів, крім носіїв норвезької та данської мови. Це закріплено на державному рівні. Оплату здійснюють місцеві муніципалітети. Навчання відбувається із 16 років і поділяється на три рівні, в залежності від загальної освіти і можливостей людини [18].

В Швеції існує можливість отримання освіти для дорослих (komvux). Туди йдуть ті, хто погано навчався у гімназії і має потребу підвищити бали або змінити свою освіту, тобто людина мала технічну освіту, а хоче отримати гуманітарну освіту. В таких школах навчаються також майже всі іноземці, які приїхали до Швеції. Важливим для мігранта є предмет суспільствознавство. З нього можна дізнатися, як влаштована державна система в Швеції, як укладати угоди про оренду, працевлаштування, брати участь у виборах, систему кредитування і інші корисні речі. Освіта для громадян Швеції та ЄС є безкоштовною [19]. Населення критикувало уряд, оскільки можливості “нових” громадян були в деякій мірі обмежені через певні мовні та ментальні бар’єри. Це означало, що мають піти значні бюджетні кошти на освіту і проживання цих мігрантів. Зростання ворожого ставлення до іноземців сприщило активізацію руху “Скінхедів”, які часто виходили за рамки дозволеного і привертати тим увагу ЗМІ. Дослідники пояснюють це як культурний феномен через безробіття і зміни попередніх цінностей [20, с. 304], тобто відбувалось перетворення ідентичності гомогенної нації на гетерогенну.

Шведська церква одна із найбільших лютеранських церков у світі. Вона мала завжди великий вплив на суспільство, проте під впливом глобалізації і остаточного розведення держави та церкви в 2000-у р. Церква перестала бути державним інструментом управління, а стала незалежною організацією [21]. Кількість членів шведської церкви неухильно падає, до прикладу 1972 р. було 95,2% віруючих, вже в 2000 р. віруючих складало 82,9%, а в 2017 показники перейшли позначку в 60% і становлять 59,4% [22]. Незважаючи на падіння популярності церкви,

вона має вплив через покоління старшого віку на суспільство, а також певні стосунки із правлячою партією соціал-демократів. Шведська церква виступає за прийняття біженців і активно надає свої приміщення для біженців. Архієпископом Ант’є Джекелен, який очолює церкву Швеції, пояснив, що високий рівень залученості церкви можна пояснити основними засадами християнства. “Протягнути руку допомоги тій людині, яка в тому має потребу в тому, показати гостинність незнайомцю – природно для будь-якої християнської общини” – сказав, у своїй заяві Джекелен.

Згідно звіту церкви, в середньому близько 37 000 добровольців брали участь у церковних заходах, таких як “мовні кав’ярні”, збір одягу і інших матеріалів, зустрічі, де біженці консультуються із різних питань [23]. Християнською Радою Швеції був розроблений буклет “This Is What We Want – The Churches and Migration Issues”, в якому статуту ООН поєднували із Божими заповідями, в кінці кожного розділу робили пояснення на основі християнських норм, чому депортація і байдужість до людського горя є великим гріхом [24].

Останнім часом життя мігрантів стало провідною темою Стокгольмського кінофестивалю. Директор фестивалю Гіт Шейніус пояснює це так, – “Нам треба вирішувати і обмірковувати сьогоднішню біженську та міграційну кризу, тож ми маємо фільми, які розповідають історію своїми заголовками” [25]. У 2015 р. широкому загалу вийшли як документальні, так і художні фільми про мігрантів. Більшість з них розповідає особові історії в контексті глобальної проблеми. Інколи історія однієї родини, може розповісти набагато більше, ніж низка сухих цифр. Документальний фільм “I jakt på ett bättre liv” (Гонитва за ліпшим життям) Керолайн Кернен і Тови Курк’яло Медбо розповідає історію про трьох румунських жінок Сару, Денізу і Ліліану. Цих жінок знімали протягом 3-х років і на початках цим жінкам було соромно показувати своє обличчя, коли вони просять грошей.

Зйомки відбувались у двох країнах, в рідній для жінок Румунії та Швеції, куди вони емігрують у пошуках кращого життя. Керолайн Кернен розповідає про те, як її шокувало життя цих людей в Румунії, – “Коли ми приїхали до Румунії, ми знали, що це бідні люди, проте побачені 6 людей на 9 квадратних метрах, з вбиральною на вулиці і нестачею їжі, мене шокували”. Жінки в Швеції просять гроші в перехожих і в ньому зображується ставлення людей. Працює механізм зневажливості. Фільм зображує нам іншу сторону, як бачать не люди жебраків, а жебраки людей. Погляди, нашішки тощо. Метою фільму на думку авторів є показати людям, чому деякі просять [26; 27].

Висновки. Зростання рівня глобалізації сприяє тому, що поняття кордону потроху нівелюється, зараз не складає проблеми поїхати в іншу частину світу. Людина може собі дозволити не жити усе життя в рамках одного населеного пункту, проте часто переїзд виникає не від бажання відкрити щось нове, а через пошук ліпшого життя, вищої зарплати, втекти від військових дій, які не дають цивілізовано жити.

Швеція до початку 40-х р. ХХ століття була країною, з якої намагалися емігрувати в пошуках

кращого життя, проте політика нейтралітету сприяла тому, що країна стала притулком для біженців від тоталітарних режимів Гітлера і Сталіна. Із завершенням війни країна відчувала економічне піднесення, демографічна ситуація, нова економічна модель і т.д. Це сприяло трудовій міграції. В цей період були закладені основи багатонаціональної нації, адже трудових мігрантів сприймали, не як тимчасову робочу силу, а майбутніх громадян. Тож Швеція охоче всіх приймала до початку економічного спаду. У 1975 р. був прийнятий закон, який урівнював у правах іммігрантів і громадян Швеції.

Проте із завершенням етапу трудової імміграції почався період прийому біженців. Швеція широко відкрила двері і надавала притулок усім потребуючим із зони конфлікту.

Під час міграційної кризи 2015 р. Швеція прийняла найбільшу у відсотковому співвідношенні до населення кількість біженців. Звучали заяви про нелогічність політики Швеції, навіть прези-

дент США Дональд Трамп розповідав про “фейкові теракти” і напружену ситуацію в Швеції. Хоча ніяких терактів, там немає. На мою думку, політика нейтралітету і спроба інтегрувати біженців у суспільство, на Сході формує думку про Швецію, як доброзичливу країну, на відміну від Німеччини та Франції.

Уряд Швеції, вважає, що людське життя вище від політичних ігор, тож вони застосовуючи усі засоби намагаються урятувати якомога більше людей. Церква Швеції толерує таке ставлення до біженців і активно допомагає у розміщенні біженців та забезпеченні необхідним. Чи принеси це шкоду Швеції покаже час, але протиставлення воюючому світу сильної, нейтральної, демократичної країни заслуговує на увагу та повагу.

Кожен етап формування багатонаціональної нації відповідає духові часу, крок за кроком Швеція робить нам наглядний приклад із помилок і перемог, які вартує застосовувати в сучасному світі.

Список літератури:

- Westin Ch. Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.migrationpolicy.org/article/sweden-restrictive-immigration-policy-and-multiculturalism> // 12.04.2018.
- Migration. Svenska Institute [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sweden.se/migration> // 16.03.2018.
- Saffle S. “Children, war and the rhetoric of remembrance: The stories of Finland’s war children”. Children in War [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.finnfaca.org/Finnish%20War%20Children.pdf> // 13.04.2018.
- Population and Population Changes 1749–2016. Statistiska centralbyren [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.scb.se/en> // 01.05.2018.
- Peder J. Pedersen, Marianne Røed, Eskil Wadensjö. The Common Nordic Labor Market at 50. – Copenhagen, 2008. – 127 p.
- Koivukangas O. Finns Abroad. – Turku “Ebo”, 2003. – 8 p.
- History. Migrationsverket [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Facts-and-statistics-/Facts-on-migration/History.html> // 18.05.2018.
- David Schwarz [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://sv.wikipedia.org/wiki/David_Schwarz // 18.12.2017.
- How and why Sweden became multicultural. Red Sun [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://redice.tv/news/how-and-why-sweden-became-multicultural> // 13.11.2017.
- Finland och Irak detve vanligaste födelseländerna bland utrikes födda. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2016/Finland-och-Irak-de-tva-vanligaste-fodelselanderna-bland-utrikes-fodda/> // 09.02.2018.
- Seekers in 2014 and 2013, by citizenship and sex [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.scb.se/en/> // 13.11.2017.
- Swedish population hits 10-million mark. SverigeRadio [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6610701> // 19.01.2018.
- Ruotsissa. En Finne Igen [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://keskustelu.suomi24.fi/t/5211876/en-finne-igen> // 28.12.2017.
- Asadulah N. “Iranian Diaspora: With focus on Iranian Immigrants in Sweden”. Asian Social Science Vol. 6, no. 11 (November 2010). – 280 p.
- Muhammad R. FROM SYRIA TO SWEDEN: AN INSIDE LOOK AT THE METHODS REFUGEES EMPLOY TO GET TO EUROPE [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.jpost.com/Opinion/Op-Ed-Contributors/From-Syria-to-Sweden-355054> // 02.11.2017.
- Orange R. Syrian refugees open for business in Sweden [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dw.com/en/syrian-refugees-open-for-business-in-sweden/a-37428707> // 07.02.2018.
- Lubinska D. “POLISH MIGRANTS IN SWEDEN: AN OVERVIEW” Folia Scandinavica Posnaniensia, Vol. 15, Is. 1 (2013). – 98 p.
- Lindberg I., Sandwall K. “Nobody’s darling? Swedish for adult immigrants: A critical perspective” Prospect Vol. 22, No. 3 (2007). – 96 p.
- Medborgare utanför EU och EES. Antagning [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.antagning.se/sv/Ta-reda-pa-mer-/Anmalnings--och-studieavgifter/Medborgare-utanfor-EU-och-EES/> // 14.04.18.
- Мелин Ян, Юханссон Альф В., Хеденборг Сюзанна. История Швеции / Пер. со швед. – М.: Издательство “Весь Мир”, 2002. – 399 с.
- Sutherland S. 10 FUNDAMENTALS OF RELIGION IN SWEDEN [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sweden.se/society/10-fundamentals-of-religion-in-sweden> // 08.02.2018.
- Svenskkyrkansmedlemsutveckling er 1972–2016. Svenskkyrkans [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.svenskkyrkan.se/statistik> // 12.04.2018.
- Report: Eight out of ten Swedish churches helped refugees. SverigeRadio [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6653254> // 16.03.2018.
- Cedersjö V. BOOKLETS FROM THE CHRISTIAN COUNCIL OF SWEDEN [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ccme.be/fileadmin/filer/ccme/Members_Info/Sweden/2017-05-19-Sweden_This_is_what_we_want.pdf // 14.12.2018.

25. Asp J. Stockholm: Films About Migration in the Festival Spotlight [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://variety.com/2015/film/festivals/stockholm-migration-festival1201640521-1201640521/> // 14.11.2017.
26. Ny svensk film vill visa varför en del tigger. Sverige Radio [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=493&artikel=6290178> // 29.10.2017.
27. IN PURSUIT OF A BETTER LIFE. Stockholmfilmfestival [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.stockholmfilmfestival.se/en/festival/2015/film/in_pursuit_of_a_better_life // 13.11.2017.

Зиненко М.А., Сышко Б.В.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИТИКИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА В ШВЕЦИИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХХ – В НАЧАЛЕ ХХІ ВЕКА

Аннотация

Европа ХХІ века столкнулась с новым вызовом на своем историческом пути – интеграцией в общество мигрантов, которые стали характерным явлением для послевоенного западного мира. Для большинства государств процесс интеграции иммигрантов был похожим, поэтому меры в этой сфере стран-участниц Северного Содружества выделялись на общем фоне. Среди них наибольшими достижениями в миграционной политике отличалась Швеция. Нами были проанализированы этапы развития шведской модели мультикультурализма. Рассмотрены основные причины, побудившие иностранцев к иммиграции и процесс формирования правового поля для интеграции новоприбывших.

Ключевые слова: мультикультурализм, трудовой иммигрант, беженец, диаспора, Швеция.

Zinenko M.O., Syшко B.V.

Ivan Franko National University of Lviv

THE POLICY OF MULTICULTURALISM IN SWEDEN FROM THE SECOND HALF OF 20TH CENTURY TO THE PRESENT

Summary

Europe of the 21st century faced with a new challenge in their historic development. This is integration of migrants into the society, which become a quite typical for the post-war Western world. The process to integration of immigrants was similar for most countries. Among Europe's countries only Members States of Nordic co-operation had they own way for labors seekers and refugees. Sweden has the greatest achievements in migration policy. We analyzed the stages of development of the "Swedish model" of multiculturalism. Considered the reasons which led foreigners to immigration and provided a strong legal framework that supports and protects newcomers.

Keywords: multiculturalism, labor seeker, refugees, diaspora, Sweden.